

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Prof. Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr C. Bouma, 's Gravenhage; Dr K. Fehrbout, Vreeland; Prof. Dr F. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Loos, 's Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr D. Postma, Barendsvoerd; Dr A. Ringnald, Soerabaja; Dr J. C. Rullmann, Wassenaar; J. Strikwerda, Dokkum; Dr J. Thijse, Zwolle; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned.-Indië f6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. p. regel. — Losse nummers f0.15

INHOUD: Hoofdartikel: Wereldgelijkvormigheid. III. — Uit de Schrift: Gesloten harten. (1 Joh. 3:17). — Kerkelijk Leven: De werkwijze onzer Synodes. II. Niet geheel objectief. — Literatuur en Kunst: Cyriel Buysse zeventig jaar. — Pop.-Wetensch. Schetsen: Getallen-symboliek. II. (Slot). — Uit het Pol. en Soc. Leven: Europeesche Statenbond. I. — Stemmen uit onze Kerken. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

WERELDGELIJKVORMIGHEID.

III.

Uit Rom. 12:1 en 2 hebben wij pogen af te leiden, wat wij naar de Schrift onder de wereldgelijkvormigheid te verstaan hebben. Het is die zonde der geloovigen, waarbij zij, hoewel zij innerlijk anders zijn dan de wereld en door genade deel hebben aan het nieuwe leven, dat uit God is, toch het schema, de levenshouding der wereld aannemen, uitwisselend het onderscheid, dat tusschen hun optreden en het hare duidelijk merkbaar moet zijn.

Niet alleen in den besproken tekst, maar gedurig waarschuwt de Schrift tegen dit kwaad. Te herinneren zij aan uitspraken als die van Gal. 6:14; Koloss. 2:20; Jak. 1:27; 4:4; 2 Petr. 2:20 v.; 1 Joh. 2:15 en 16.

Uit de vergelijking dezer plaatsen wordt ook duidelijk, gelijk in het voorgaande artikel betoogd werd, dat het schema der wereld niet als een losse, toevallige vorm mag worden beschouwd, die zonder schade ook door anderen kan worden overgenomen, maar als een vorm, die past bij haar innerlijk leven en daardoor getypeerd is.

Er moet gewaakt worden voor de heiligheid en afzondering der gemeente, waarvoor Christus Zijn bloed gestort heeft. Evenals het Israël der oude bedeeing een heilig volk moest zijn, door Gods ordonnantien op zedelijk, ceremonieel en burgerlijk gebied en door 's Heeren leidingen afgezonderd van het heidendom rondom, zoo moet ook de Nieuwtestamentische gemeente uitkomen in haar onderscheidenheid en gescheidenheid van de wereld. Harer is een eigen, heilige plaats en roeping. Wij moeten onberispelijk zijn en oprecht, kinderen Gods zijnde, onstraffelijk in het midden van een krom en verdraaid geslacht. (Filipp. 2:15). En den Korinthiërs wordt in Gods Woord zoo nadrukkelijk toegeroepen: trekt niet een ander juk aan met de ongeloovigen.

Dit mag echter nimmer zoo worden verstaan, dat de geloovigen zich zouden te onttrekken hebben aan de roeping, welke hun ten opzichte van het menschenleven is opgelegd. Zij moeten het zout der aarde en het licht der wereld zijn en blijven.

In doopersche mijding mag dus nimmer heil worden gezocht. Christus heeft in Zijn hooge priestertelijk gebed den Vader niet gesmeekt, dat Hij Zijn discipelen uit de wereld zou wegnemen, maar dat Hij hen zou bewaren van den booze.

Het is wel waar, dat het Christendom in zijn eerste jeugd een ascetische periode heeft gekend en zich schier uitsluitend bepaalde tot de negatie, maar toen kon dat moeilijk anders. De omgeving, waarin de Christelijke kerk toen verkeerde, was zoodanig doortrokken van heidendom en grove onge-

rechtigheden, dat de geloovigen niet konden deelnemen aan het openbare leven.

Trouwens maakten dat ook de vervolgingen en verdrukkingen, waaraan zij bloot stonden, onmogelijk. Het kleine kuddeke der eerste Christenen verdween toen in het niet tegenover de geweldige heidensche staats- en cultuurmacht, waaraan zij uitwendig onderworpen waren. Aan een bepaalde cultuurtaak en aan positieve beïnvloeding van het menschelek leven kon toen nog niet worden gedacht.

In dat opzicht is, gelijk in het eerste artikel reeds aangewezen werd, ontzettend veel veranderd. De kerk is langzamerhand uit haar afzondering en schuilhoek te voorschijn getreden; zij heeft ook tot het publieke leven haar woord gesproken en zij is gekomen tot de vernieuwende en de zuiverende daad. Bij de eenzijdig afwerende en negeerende houding kon en mocht op den duur niet worden volhard. Ook praktisch kwam men van zelf tot de positieve taak. En zeer merkwaardig is wel, dat de kloosters, waarin men zich aan het wereldleven poogde te onttrekken, de plaatsen zijn geweest, waaruit de universiteiten zijn te voorschijn gekomen.

In deze positie bevindt de Christelijke kerk zich nog.

Dat brengt tal van vragen en moeilijkheden met zich.

Immers wij kunnen het geweldig ontwikkelde moderne leven niet kortweg tot verboden terrein verklaren. Ware dat het geval, dan was ons standpunt en onze houding veel gemakkelijker te bepalen.

Maar zoo simpel is de zaak niet.

Er is in onze tegenwoordige cultuur ook heel veel, dat dankbaar te waardeeren is. De resultaten van natuurwetenschap en techniek kunnen wij als zoodanig niet maar eenvoudig verwerpen.

Dat mogen wij ook niet. Dat zou Gods eere te na komen. Hij is het, Die ze ons in Zijn algemeene genade schonk. De ontwikkeling van het menschelek leven staat onder Zijn bestel. Alle goede gave en volmaakte gift is van Hem, nederdalende van den Vader der lichten.

Nooit mogen wij ons dus laten verleiden om wat God ons doet toekomen in den weg van het wetenschappelijk en technisch kunnen op zichzelf als zondig en verwerpelijk te bestempelen. Hetzelfde getuigenis onzer Synode, dat reeds eerder door mij werd aangehaald en dat zoo krachtig tegen de gevaren van het moderne leven bleek te waarschuwen, verklaart volkomen juist: „de gaven, door God geschonken in het rijk der natuur en in de ontwikkeling van menscheleke wetenschap en kunst geboden, zal ook de Christen dankbaar waardeeren en gebruiken, zoolang dit waarlijk geschieden kan tot Gods eer en tot stichting van den naaste”.

Hier komt nog bij, dat de tegenwoordige samenleving, hoeveel bederf er helaas ook in op te merken valt en welke gevaren zij ook met zich brengt, toch niet zonder meer heidensch of geheel ontkerkend is te noemen. Prof. Bavinck schreef indertijd in zijn bekende brochure over de navolging van Christus en het moderne leven: „regeering, wetgeving, rechtspraak, heel het officiële leven staat tot op den huidigen dag nog onder invloed van die zedelijke normen, welke aan het Christendom zijn ontleend; ook de moderne staat en maat-

schappij rusten grootendeels nog op Christelijke grondslagen” (bl. 26).

Dit is een uitspraak, die niemand bestrijden kan. Hoe het in de toekomst worden zal, is een andere zaak; ten dien aanzien kan hange vrees het hart vervullen, maar thans zou veel te ver gaan wie staat en maatschappij kortweg als heidensch zou willen kwalificeeren. Wij moeten ons dus hoeden voor de vereenzelviging van het moderne leven en de „wereld”, waarvan de Schrift zegt, dat zij in het booze ligt. Weliswaar heeft de wereld zich van het moderne leven voor een groot deel meester gemaakt en dat in haar dienst gesteld, maar zij zijn niet geheel hetzelfde.

Door oud-Gereformeerden van allerlei gading wordt de fout dezer vereenzelviging heel vaak gemaakt en ook wel door goed bedoelende eenvoudige menschen uit onze eigen kringen.

Hier moet ook even de naam van Karl Barth worden genoemd. Want ook bij dit punt is een zekere verwantschap te constateeren tusschen bepaalde pietistische en mysticistische opvattingen en de zijne. Heel deze horizontale werkelijkheid, waarin wij leven, is volgens Barth een zondige. Alles wat niet behoort tot het vertikale vlak van Gods openbaring — en dat is bij hem altijd alleen wat wij de bijzondere openbaring noemen — is de „wereld” en moet als door en door vleeschelijk worden beschouwd. Daarvan is niets goeds te zeggen. Dat alles ligt onder het oordeel. Van een Christelijken wandel komt er volgens Barth in deze bedeeing dan ook eigenlijk niets. Een praktijk der godzaligheid bestaat niet. Een geloovig gebruik van wat er nog aan goeds in dit leven zou gevonden worden, is een fictie.

Deze vereenzelviging van heel het menscheleke leven en de „wereld” verwerpen we en wij willen ons op grond der Schrift houden aan wat onze kerken ten dezen opzichte altijd beleden hebben.

Hiervan volgt, dat wij de Doopersche mijding als regel en richting van ons leven bestel te veroordeelen hebben. Anders houden wij op Calvinistisch en Gereformeerd te zijn en wat erger is: anders aanvaarden wij niet meer den vollen eisch en de heilige roeping, welke ons in Gods Woord worden voorgehouden. De bepaling van onze plaats en taak niet het minst in het moderne leven is heel moeilijk, maar wij mogen het ons nimmer gemakkelijk maken door eenvoudig het onschrijftuurlijke doopersche standpunt over te nemen. Met volle handhaving van het goed recht van geestelijke oefeningen en tijdelijke onthoudingen willen wij staande houden, dat de doorgaande levenslijn niet die van de mijding mag zijn. Want: hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige, hetzij toekomstige dingen, zij zijn alle uwe, doch zij zijn van Christus en Christus is Gods.

In dit verband is dus ook op te merken, dat wij de belijdenis van Gods gemeene gratie onverzwaakt hebben te handhaven. Wij, Gereformeerden, worden daarom nog al eens bestreden of bespot. Doch in weerwil daarvan wenschen wij die leer dankbaar vast te houden.

Zeker, het is helaas toe te stemmen, dat van de leer der gemeene gratie wel eens praktisch en theoretisch misbruik is en wordt gemaakt en dat men onder haar vlag een lading wereldgelijkvormigheid heeft aan boord genomen, maar daarom is die leer zelf niet te verwerpen. Van ieder

E 115,
rk in den
toornster-
100.

ofman te

z. P. de
cande on

te Steen-

denbosch.
f te Am-

o Nieuw-

sandrecht

te Zeist.

orp.

te Wier-

Feyenoord

enzool.

Woerden.

N. H.).

in. (N. H.).

n-Haëzer

IG 38-42

TEL. 83542

VOOR

N DAGEN

ur week

— per maand

INAAL
BOEK

STE VAN

e Diaconieën

L. VAN BEECK

r. J. HOEK,

BOOM, Mr. R.

Mr. J. W.

Ar. J. ORANJE,

LMANN, Mr.

HEURER en

UNBECK.

znes stampelband

.90

oorwoord:

samenleving

Diaconie de

van het Evan-

umhartigheid.

Woord ont-

formeerd be-

r de armver-

passen, zoo-

t huidige van

vraagde, daar-

nieuwe Hand-

en te wijzen.

allen die in

men met, of

in de armver-

niet alleen voor

n, doch ook

anten, Maat-

Werkers, enz.

grootewaarde

in den boek-

den Uitgever

- ROTTERDAM.

stuk onzer Gereformeerde belijdenis kan misbruik gemaakt worden en wordt maar al te vaak misbruik gemaakt. Ik behoef steeds te noemen de echt Gereformeerde belijdenis der uitverkiezing en ge denkt aanstonds aan de verkeerde toepassing, waartoe menigeen in de levenspraktijk zich verleiden laat.

Iedere belijdenis brengt in een zondige wereld het gevaar van misbruik met zich. Doch daarom moet zulk een belijdenis niet op zijde worden gezet. Zoo ook niet die der gemeene genade. Haar willen wij zuiver bewaren. En wij willen toezien, dat er geen karikatuur van wordt gemaakt. De leer der gemeene genade laat de wereld wereld en de kerk kerk. Zij staat geen vermenging van die beide voor, maar houdt ze gescheiden. Zij zegt alleen, dat er ook buiten het gebied der bijzondere genade nog veel gevonden wordt, dat dankbaar als een gave Gods is aan te merken en dat door de wereld niet als zoodanig wordt gewaardeerd, ja zelfs wordt misbruikt en dat wij nu hebben aan te wenden tot eer van God.

Van de bijzondere genade mag de algemeene dus niet worden losgemaakt. Zij zijn naar het bekende beeld als twee takken van éénzelfden boom dooreengestrengeld. Zij hebben beide één wortel: Christus. Want Hij is de eerstgeborene aller creatuur. Door Hem zijn alle dingen geschapen, die in de hemelen en die op de aarde zijn... en Hij is voor alle dingen en alle dingen bestaan te samen door Hem. Maar dan volgt ook: en Hij is het hoofd des lichaams, n.l. der gemeente, Hij, Die het begin is, de eerstgeborene uit de dooden, opdat Hij in allen de eerste zoude zijn. (Koloss. 1:15-18).

J. HOEK.

UIT DE SCHRIFT

Gesloten harten.

Zoo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, hoe blijft de liefde Gods in hem?

1 Johannes 3:17.

Daarop komt het aan, bij het betoon van broederliefde, — op het hart. Er wordt hier niet gesproken over het toesluiten van ons huis of van onze beurs, maar over de sluiting van ons hart; ja, de apostel tast hier zó diep, dat hij eigenlijk spreekt van de „ingewanden”, — de innerlijke bewegingen der barmhartigheid.

We hebben dus met eene enkele handbeweging de schuld der broederliefde nog niet betaald.

Of wat is onze gave aan de deur, ons teekenen op eene lijst, ons koopen van een liefdadigheidsbloempje dikwijls anders dan eene handbeweging? En hoe vaak zelfs nog eene afwerende beweging? We hebben geen lust om het verhaal van den arme langer aan te hooren, geen tijd om de waarheid ervan te onderzoeken, — eene haastige gave, — en we hebben eigenlijk niet anders gedaan dan den behoeftige op de gemakkelijkste manier afgeweerd; we hebben hem buiten ons gehouden, buiten ons hart; we hebben ons hart voor hem gesloten, ook al gaven we hem eene hand bij zijn heengaan, — zijn heengaan, om hetwelk het ons in den grond der zaak te doen was. Wij willen hem buiten ons houden.

En nu moge dit alles met veel meer omslag gepaard gaan, met vergadering en vereeniging, met stichtingsbouw en rentelooze aandelen, laat het dan geen handbeweging heeten, maar zware arbeweging, — de vraag is hier of het eene innerlijke beweging is. En zoo het dat niet is, dan geschiedt al ons barmhartigheidsbetoon met gesloten hart, dat is — zonder liefde.

Men verstaat derhalve dit woord verkeerd, indien men meent, dat de apostel hier slechts den traditionele ruweling op het oog heeft, die den arme van zijne deur schopt. Neen, het felle oordeel Gods gaat hier over alle werk van liefdadigheid, om daarin te zoeken naar het geopende hart; en, zoo het dit niet vindt, dat werk te ontmaskeren als zonder heilige liefde geschied.

„Zoo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem”, — hoeveel schijn wordt door dit woord ontdekt; schijn, die daarom zoo gevaarlijk is, omdat hij den mensch zélf bedriegt van wien die schijn uitgaat. Wij hebben aangeleerd, ons geweten gerust te stellen met de som, die wij in den dienst der barmhartigheid besteedden of de hoeveelheid werk, die wij erin verrichtten. De hoofdvraag is op dit gebied geworden, — hoeveel wij gaven of deden. Het is al veel, zoo we onszelf ernstig afvragen of we ook te weinig hebben gedaan; wij zijn gewend onze consciëntie eene rekensom voor te houden, en waarlijk, — zij laat er zich door gezeggen ook. Zóózeer zijn wij de

rechte maat, zóózeer het ware beginsel op dit gebied kwijt. Zouden we niet mogen meenen, dat de apostel Johannes, als hij andermaal verscheen temidden der Christenheid van dezen dag, zich pijnlijk verwonderen zou over onze gerustheid en zelfvoldoening inzake het werk der barmhartigheid, en nog eenmaal zijn brief zou ontrollen, om den vinger te leggen bij dit woord, en te vragen of wij dan vergeten hadden, dat hij niet gezegd had, dat wij onzen buidel slechts en onze hand, maar dat wij ons hart, ons hart ontsluiten zouden voor den broeder, die gebrek leed?....

„Weet ge” — zoo zou hij nog eenmaal vervolgen — „weet ge, Wien ge tegelijk met uw armen broeder buitensluit?”

Ge sluit uw God buiten.

„Hoe blijft de liefde Gods in hem?”...

Hier is de onbreukbare eenheid van de eerste en tweede tafel der heilige liefdeswet. God lief te hebben boven alles en den naaste als onszelf, — het is geen tweërlei liefde, waarvan wij de eene zonder de andere koesteren kunnen. Het is één liefde, die naar beiden uitgaat; naar den Vader en daarom naar Zijne kinderen, naar de kinderen en in hen naar hun Vader. Het is één geheel, waarop de begeerte der heilige liefde zich richt, — God en de Zijnen. Immers is het de ervaring van den Christen, dat, toen de liefde tot den Heere zijn God in zijn hart begon te ontwaken, hij tegelijk den band der liefde ging gevoelen met het volk des Heeren?

Zullen die twee dan gescheiden kunnen worden? Zal men de liefde tot den broeder kunnen dooven, en tegelijk die tot den Vader brandende doen blijven? Zal men de kinderen kunnen buitensluiten en voor den Vader de deur geopend houden?

Maar immers, de vraag van den apostel houdt de onmogelijkheid daarvan in.

„Hoe blijft de liefde Gods in hem?”

Die liefde tot God moge dan in het hart aanwezig zijn, — Johannes zal haar bestaan niet aanstonds ontkennen; hij spreekt tot de gemeente van Christus; — maar, hoe zal die liefde blijven? Zal ze niet moeten kwijnen en in gloed verminderen?

Wij meenen goed te doen, deze vraag hier te laten staan. Ook al is haar antwoord niet twijfelachtig, zij dringe niettemin op ieders geweten aan, en vordere van elk een persoonlijke beantwoording. Wellicht vindt iemand dan de oorzaak, waaruit de daling voortkomt van de viam zijner liefde tot God. Kan het ook zijn, dat, toen hij zijn hart toesloot voor den broeder, die gebrek had, hij tegelijk de opening versperde voor de uitgangen zijner liefde tot God?

„Zoo wie nu het goed der wereld heeft”...

Ons Christenvolk heeft tegenwoordig nogal het goed der wereld. We zijn geen arme groep meer. Er heerscht in onze kerken en kringen zekere welvaart. En dat is een zegen van God. De apostel onderstelt het niet met afkeuring, dat iemand het goed der wereld heeft.

Alleen maar, — het brengt zijne gevaren mee. Ook dit gevaar, dat men zijn hart toesluit....

We hebben andere tijden gekend. Toen we nog arm waren, en op elk gebied behoeftig. Het was geen gemakkelijke tijd, maar wat we hadden, dat was — een open hart voor den nood der broeders. We konden hun gebrek ons voorstellen, en er was liefde. En in dien tijd was er ook groote liefde tot God, een vrije en heerlijke uitgang. Er werd veel geleden, en veel genoten.

En thans?

Wederom, — ons Christenvolk heeft tegenwoordig nogal het goed der wereld. En dat is een zegen van God. Maar het brengt zijne gevaren mee. Ook dit gevaar, dat gebrek en nood van anderen ons niet meer zoo gevoelig en levend en hartelijk aandoet; het is ons wat vroemder geworden; het is wat buiten ons komen te staan. En nu doen we veel, zéer veel in hulpbetoon aan het noodlijdende; en naar dat véle te oordeelen bloeit het werk der barmhartigheid. Maar zijn de harten open gebleven, en de innerlijke bewegingen nog levend? Is het niet alles wat verzakelijk? Is het nog liefde, of is het... organisatie geworden?

Het is dan goed, nog eenmaal dat woord te lezen, met het zwaard des Heeren in de vraag waarmede het eindigt: — „zoo wie nu het goed der wereld heeft, en ziet zijn broeder gebrek hebben, en sluit zijn hart toe voor hem, — hoe blijft de liefde Gods in hem?”

U.

v. A.

KERKELUK LEVEN

De werkwijze onzer Synodes.

II.

Het staatje over de Synodes van 1905 tot 1927 gehouden toont allereerst, dat de zittingsduur der

Synodes met den omvang der Acta verband houdt. Natuurlijk kan men hier geen strenge wiskunstige regels voor opstellen.

De Acta van de Synode van 1908 tellen evenveel bladzijden als die van de Synode van 1917 n.l. 281, terwijl de eerste 11 zittingsdagen in beslag nam en de laatste 7.

Of om een andere vergelijking te maken: de Synode van 1908 en die van 1920 vroegen hetzelfde getal zittingsdagen; toch beslaan de Acta van de eerste 281 tegen die van de laatste 315.

Maar over het geheel namen de Acta naar den langeren duur der Synodes in omvang toe.

Zoo vorderde de Synode van 1923 met haar 16 zittingsdagen 670 bladzijden en sloeg de Synode van Groningen het record met haar 19 zittingsdagen en 699 bladzijden.

Aanstonds merkt men hierbij wel eenige evenredigheid op.

De Synode van 1911 duurde 8 zittingsdagen, die van 1923 het dubbele. De Acta van de laatste beloopt echter belangrijk meer dan het dubbele van de eerste. Die van 1911 staan op 269, die van 1923 op 670 bladzijden, alzoo 132 meer dan het dubbele.

De Synodes van 1908 en 1911 bedroegen samen 19 zittingsdagen en 550 bladzijden aan Acta. Die van 1927 eischte alleen 19 zittingsdagen, terwijl de Acta tot 699 bladzijden optiepen, alzoo 149 bladzijden meer.

Nu zeggen cijfers hier niet alles.

Aan de statistiek mag geen beslissende waarde toegekend.

Naast het tellen moet ook het wegen worden toegepast.

En dat wegen kan niet in kilogrammen worden uitgedrukt, omdat het bestaat in een bepalen van het kwalitatieve of wil men, van geestelijke factoren.

Daarom beschouwen wij deze cijfers niet als het eind van alle tegenspreken.

Wij bouwen er geen bewijzen op.

Wel kunnen ze uitnemend dienst doen om een richting aan te wijzen, waar we met zoeken kunnen beginnen.

Als vaststaand mogen we dit wel aannemen, dat de lengte der eigenlijke acta eener Synode van weinig invloed is op den omvang van het boek, dat wij „Acta” noemen en dat behalve de acta in den eersten zin ook Bijlagen bevat, die hoofdzakelijk uit rapporten bestaan.

Wij zullen hier maar geen cijfers geven.

Wie de Acta heeft ingezien, zal toestemmen, dat de acta in den eersten zin het hem niet doen.

‘t Zit hem in de bijlagen, in de rapporten.

En waar die rapporten in rapport staan met den zittingsduur eener Synode, gelijk het staatje uitwees, worden die vooral in het brandpunt gezet van het onderzoek naar de werkwijze der Synodes.

Daarmee wordt tevens de aandacht van iets anders afgeleid.

Men heeft n.l. de verlenging van de Synodes meermalen toegeschreven aan vermeandering van spraakzinnigheid.

Het is licht te verklaren hoe men daartoe kwam. Hoe haastig en ongeduldig onze tijd ook is, de spraakzinnigheid blijft zich altoos ontwikkelen.

Op vergaderingen overtreffen discussies den duur van een referaat niet zelden tal van malen.

En om niet verder te gaan, de Handelingen van de Staten-Generaal maken, indien men ze met die uit vroeger vergelijkt, een ontstellend indruk.

Als de volksvertegenwoordigers daarin het volk vertegenwoordigen, verpraat ons volk een mooi stuk van zijn leven.

Gemerkt dit verschijnsel en gegeven, dat de Synodes langer duren, kan het niet verbazen, dat men de onderstelling opperde als zou er op onze Synodes percentsgewijze veel meer worden gesproken dan vroeger.

Op het „percentsgewijze” komt het hier vanzelf aan.

Natuurlijk wordt er meer gesproken.

Op een Synode van 16 en 19 dagen wordt er meer gezegd dan op een van 8 of 9.

In mystieke, quietistische sfeer bevindt zich deze generale vergadering onzer kerken nimmer.

Maar wordt naar verhouding over elk onderwerp, dat aan de orde komt, zooveel langer het woord gevoerd, dan voorheen?

Ik heb af en toe in gesproken wel eens mijn licht daarover opgestoken bij veteranen onder de afgevaardigden naar onze Generale Synodes.

Zij waren van oordeel, dat dit niet het geval is. Er wordt thans wel een enkele maal door een spreker te stout op den Synode-tijd beslag gelegd, zóó zelfs, dat de Synode-leden zich merkbaar vervelen.

Maar dat gebeurde, naar men mij verzekerde, vroeger ook wel.

Zelfs vond men, dat de groote redevoeringen schaarscher werden en dikwijls op een hoogst belangrijk punt met korte opmerkingen volstaan wordt, waar de mannen van het vorig geslacht al hun overredingskracht zouden hebben aangewend en aan hun welsprekendheid of onderhoudend, door en door logisch, betoog den vollen teugel zouden hebben gelaten.

Die opvatting, dat het euvel der breedsprakigheid